

loey
Ø

KONFRONTAČNÍ POPIS
KULTIVOVANÉ VÝSLOVNOSTI
NIZOZEMŠTINY
A ČEŠTINY Z POHLEDU
ČESKÉHO MLUVČÍHO

MARTA KOSTELECKÁ

ve

MASARYKOVA
UNIVERZITA

**KONFRONTAČNÍ POPIS
KULTIVOVANÉ VÝSLOVNOSTI
NIZOZEMŠTINY A ČEŠTINY
Z POHLEDU ČESKÉHO MLUVČÍHO**

MARTA KOSTELECKÁ

Masarykova univerzita
Brno 2019

Kniha je součástí projektu

Akademická gramatika nizozemštiny v češtině s číslem

OLOMOU(100)/MR/rv, OLOMOU(107)/MR/rv.

Projekt financovala Nizozemská jazyková unie
a vedla jej Katedra nederlandistiky na FF UP.

© 2019 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-9513-7

ISBN 978-80-210-9512-0 (brožováno)

Obsah

<i>Poděkování a věnování</i>	7
1 ÚVOD	11
1.1 Cíl knihy	11
1.2 Struktura knihy.....	12
1.3 Nizozemština jako vysokoškolský obor studia	14
1.4 Cíle a motivace vysokoškolských studentů nizozemštiny	14
2 PERSPEKTIVY A PODPORA NEDERLANDISTIKY	16
2.1 Perspektivy studia nizozemštiny	16
2.2 Nederlandistika a Nizozemská jazyková unie	17
3 POSTAVENÍ NIZOZEMŠTINY MEZI GERMÁNSKÝMI JAZYKY	19
3.1 Nizozemština, Nizozemí, nizozemská jazyková oblast.....	20
3.2 Nizozemština v systému germánských jazyků.....	21
3.3 Vznik a standardizace nizozemštiny	21
3.4 Příbuznost nizozemštiny a vybraných germánských jazyků	23
3.4.1 Nizozemština a friština	23
3.4.2 Nizozemština a afrikánština.....	24
3.4.3 Nizozemština a němčina.....	24
3.4.4 Nizozemština a angličtina.....	25
3.5 Shrnutí.....	26
4 SOUČASNÁ SITUACE NIZOZEMŠTINY JAKO JAZYKA	27
4.1 Standardní nizozemština?	31
4.2 Rozdíly mezi severní a jižní varietou kultivované výslovnosti	37
4.3 Výběr modelové výslovnostní variety pro české studenty nizozemštiny.....	41
5 ZVUKOVÁ STRÁNKA JAZYKA VE VÝUCE NIZOZEMŠTINY	44
5.1 Cvičebnice výslovnosti nizozemštiny	47
5.2 Zásady transkripce	51
6 SROVNÁNÍ ARTIKULAČNÍCH BÁZÍ V NIZOZEMŠTINĚ A V ČEŠTINĚ	53
6.1 Problematika artikulační báze	53
6.1.1 Artikulační báze – vymezení pojmu	54
6.1.2 Terminologie	56
6.1.3 Artikulace v češtině a v nizozemštině.....	57
6.1.4 Artikulační práce aktivních artikulátorů v nizozemštině a češtině.....	57
6.1.5 Artikulační práce aktivních artikulátorů na základě frekvencí hlásek	58

6.2	Vokálníkové zvuky	59
6.2.1	Frekvence artikulační báze u vokalismus v nizozemštině a v češtině	59
6.2.2	Artikulační práce rtů	61
6.2.3	Artikulační činnost jazyka	62
6.2.4	Artikulační využití dolní čelisti	63
6.2.5	Artikulační využití vela	63
6.2.6	Artikulační diftongů	64
6.3	Konsonantické zvuky	65
6.3.1	Frekvence artikulační báze u konsonantismu v nizozemštině a v češtině	65
6.3.2	Artikulační pozice jazyka	69
6.3.3	Velum	70
7	INVENTÁŘ VOKÁLŮ V ČEŠTINĚ A NIZOZEMŠTINĚ.....	73
7.1	Obecný úvod	73
7.2	Vokálníkový inventář češtiny – obecná charakteristika	74
7.2.1	Charakteristika monoftongů v češtině.....	74
7.2.2	Charakteristika diftongů v češtině	75
7.3	Vokálníkový inventář nizozemštiny – obecná charakteristika	76
7.3.1	Přízvuk v nizozemštině a jeho vliv na vokály.....	78
7.3.2	Problémy kvantity v nizozemštině.....	79
7.3.3	Charakteristika monoftongů v nizozemštině.....	79
7.3.4	Charakteristika diftongů v nizozemštině.....	80
7.4	Specifika nizozemského vokálního systému	83
7.4.1	Obligatorní rysy vokálního systému nizozemštiny.....	83
7.4.2	Fakultativní rysy vokálního systému v nizozemštině.....	85
7.5	Srovnání jednotlivých vokálů nizozemštiny a češtiny	86
7.5.1	Jednoduché vokály	87
7.5.1.1	Vokály shodné v češtině a v nizozemštině.....	88
7.5.1.2	Vokály s odlišnou realizací v nizozemštině a v češtině	89
7.5.1.3	Vokály, které jsou pouze v nizozemštině.....	93
7.5.2	Diftongy.....	95
7.5.2.1	Pravé diftongy v nizozemštině a v češtině	95
7.5.2.2	Nepravé diftongy v nizozemštině a v češtině	97
7.5.3	Výpůjčky ve zvukové stavbě nizozemštiny	98
8	INVENTÁŘ KONSONANTŮ V ČEŠTINĚ A V NIZOZEMŠTINĚ.....	99
8.1	Obecný úvod	99
8.2	Konsonantický inventář češtiny – obecná charakteristika.....	99
8.3	Konsonantický inventář nizozemštiny – obecná charakteristika.....	100
8.4	Specifika konsonantů a skupin konsonantů nizozemštiny a češtiny.....	102
8.4.1	Konsonanty shodné v češtině a v nizozemštině	102
8.4.2	Konsonanty s odlišnou realizací v nizozemštině a v češtině	102
8.4.2.1	Frikativy v nizozemštině a v češtině.....	103
8.4.3	Hlásky vznikající palatalizací	105
8.4.4	Nazály.....	107
8.4.5	Vibranty.....	108
8.4.6	Aproximanty.....	108
8.4.7	Laterální aproximanta.....	109

9	ZÁKONITOSTI SPOJOVÁNÍ HLÁSEK V ČEŠTINĚ	
	A V NIZOZEMŠTINĚ.....	110
9.1	Asimilace znělosti v češtině a v nizozemštině	110
9.1.1	Regresivní asimilace znělosti	112
9.1.2	Progresivní asimilace znělosti u neznělé expozivy a znělé frikativy.....	112
9.1.3	Progresivní asimilace znělosti u neznělé frikativy a znělé frikativy.....	113
9.1.4	Progresivní asimilace znělosti u expoziv a frikativ na konci slov v kombinaci se znělou frikativou.....	114
9.2	Asimilace místa artikulace nosových konsonantů v češtině a v nizozemštině	115
10	ANALÝZA REALIZACE VOKÁLŮ A DIFTONGŮ	
	ČESKÝMI MLUVČÍMI NIZOZEMŠTINY	116
10.1	Mluvčí, testovací materiál a metoda výzkumu.....	117
10.1.1	Mluvčí	117
10.1.2	Testovací materiál a metoda výzkumu	118
10.2	Cíle analýzy	119
10.3	Kritéria hodnocení realizace vokálů a diftongů českými mluvčími	121
10.4	Postup zpracování experimentálních dat	121
10.5	Analýza a hodnocení.....	122
10.5.1	Vokály s odlišnou realizací v nizozemštině: [i], [ɪ], [e:], [ɛ], [o:], [ɔ], [a:], [ɑ].....	123
10.5.1.1	Hodnocení realizace vokálů s odlišnou realizací českými mluvčími.....	123
10.5.1.2	Shrnutí rozboru.....	126
10.5.2	Vokály vyskytující se pouze v nizozemštině: [y] [ʏ] [ø:] [ə].....	128
10.5.2.1	Hodnocení realizace vokálů vyskytujících se pouze v nizozemštině: [y] [ʏ] [ø:] [ə].....	128
10.5.2.2	Shrnutí rozboru.....	132
10.5.3	Diftongy [ei], [au], [œy].....	133
10.5.3.1	Hodnocení realizace diftongů [ei], [au], [œy].....	134
10.5.3.2	Shrnutí rozboru.....	136
10.6	Analýza nahrávek rodilými mluvčími.....	138
10.7	Závěr.....	141
11	ZÁVĚR.....	142
	SAMENVATTING	144
	SUMMARY	147
	LITERATURA	149
	PŘÍLOHY	160

Motto:

Simple phonetics. The science of speech. That's my profession, also my hobby.

Henry Higgins in *My Fair Lady*

Poděkování a věnování

Tato kniha je upravenou verzí mojí stejnojmenné disertační práce, obhájené na podzim roku 2016 na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Tato kniha zohledňuje připomínky a doplnění oponentů a konzultantů mé práce.

Ráda bych poděkovala několika lidem, kteří mi při psaní disertační práce velmi pomohli. Paní profesorce Marii Krčmové, která byla mou školitelkou a podpořila mě v náročných chvílích psaní práce.

Můj dík patří také profesoru Wilkenu Engelbrechtovi, který byl a je mým učitelem, profesoru Yvesu T'Sjoenovi, díky jehož pozvání a podpoře jsem mohla na Univerzitě v Gentu sepsat část práce o artikulační bázi nizozemštiny a kapitolu týkající se současné situace jazyka.

Děkuji také svým kolegům dr. Aleši Bičanovi a dr. Václavu Hružovi za technickou pomoc a fonetické rady a svojí kolegyni a kamarádce Sofie Royeaerd za kritické připomínky k nizozemským verzím jednotlivých kapitol a za mnohé další. Děkuji také dr. Daně Spěvákové za pomoc a podporu a přátelství.

A v poslední řadě můj dík patří mé rodině: mojí mamince, mému tatínkovi, mému manželovi Filipovi, synu Alanovi a dceři Magdaleně. S vděčností a láskou jim tuto knihu připisuji.

Marta Kostelecká, 29. listopadu 2019

Předmluva

My nederlandisté máme takový úděl. Když řekneme, že studujeme *nizozemštinu*, slyšíme často tři reakce. Buď, že to je takové to *chrochtání* a abychom tazatelé tedy *něco zachrochtali*, nebo padne otázka, „co se s tím dá dělat“, anebo se nás lidé ptají, co je to nizozemština a jestli myslíme *holandštinu*, nebo tu *vlámštinu* a jaký je mezi tím rozdíl.

V této knize dávám odpovědi na všechny tyto otázky. Vysvětluji, že nizozemština je jazykem libozvučným a že ona znělá velární frikativa zdaleka není nejprominentnější hláskou krásného nizozemského jazyka, byť je zvukem velmi nápadným. O tomto pojednávám v kapitole o artikulačních bázích, kde mimo jiné zkoumám, jaké hlásky jsou v nizozemštině nejfrekventovanější.

Co se dá s nizozemštinou či holandštinou dělat? I o tom píše v této knize, mimo jiné v kapitole o motivaci studentů nizozemštiny a o perspektivách studia tohoto malého jazyka, který má ale dobré pracovní uplatnění. Nizozemština jako vysokoškolský obor bude v příštím roce stoletá a i to, dle mého názoru, svědčí o kvalitách tohoto germánského jazyka.

A jak se jazyk nazývá správně? Terminologii vymezuji v úvodu této knihy.

Knihla se věnuje především zvukové stavbě nizozemštiny na pozadí češtiny. Zvuková stavba nizozemštiny a její zákonitosti se staly mým hlavním badatelským zájmem a nepřestávají mě fascinovat. Proč se třeba Nizozemec směje, když Čech řekne: [ɪg' bəɲjə ni:və b' i: rman]. Ano, chtěl říct, že je 'novým sousedem', ale namísto jako [b'y:rman] se představil jako 'nový pivař'. Anebo proč Čech chybně vyslovuje [ɪk 'laustər] 'poslouchám' namísto [ɪk 'ləystər]. Také proč třeba zní hláska [r] televizního a rozhlasového redaktora Martina Šimka, žijícího dlouhou dobu v Nizozemsku a ovládajícího nizozemštinu na výborné úrovni, pro Nizozemce někdy jako kulometná palba. A také proč hýbe ústy jinak než nizozemský redaktor. Dlouho jsem si také říkala, proč, když řeknu [ɪg' zi: ət], 'vidím to', okamžitě následuje otázka [wa:r kəmjə vən'da:n] čili 'odkud jsi'?

Jazyk má své zákonitosti, jazykem především mluvíme, a to, jak mluvíme, respektive jak vyslovujeme, o nás mnohé vypovídá. Zároveň se jazykem především potřebujeme dorozumět, a to tak, aby posluchač třeba z Utrechtu po chvíli rozhovoru nemusel vynakládat velké úsilí, aby nám vůbec rozuměl. Je nutné, aby hlásky, které tvoříme, nebyly příliš vzdálené od těch nizozemských. Mohlo by se nám totiž stát, že řekneme něco jiného, než jsme chtěli říct, a je také nutné, aby byl celek slabik a slov vhodně spojován. Výsledek nemusí být úplně dokonalý, ale srozumitelnost je na prvním místě.

Nizozemština je v České republice zavedeným oborem studia na vysokých školách. Vzhledem k tomu, že čeští vysokoškolští studenti nizozemštiny vesměs začínají s nulovou praktickou znalostí jazyka, je třeba, aby si osvojili i jeho kultivovanou výslovnost na dobrém teoretickém základě a znalosti zvukové stavby mateřského a cizího jazyka. Kontrastivní přístup napomáhá předejít výslovnostním interferencím a mluvčí si lépe uvědomí fonetické odlišnosti jazyka nizozemského a své mateřštiny.

A i proto jsem se rozhodla, že se zaměřím na to, v čem se nizozemská a česká zvuková stránka od sebe liší, co je třeba naučit se už v prvních lekcích a co později a jak při osvojování postupovat. Mým konečným cílem je vytvořit cvičebnici výslovnosti pro české mluvčí tak, aby si správně osvojili hláskový systém nizozemštiny ve srovnání s češtinou, zvládli zákonitosti spojování hlásek a zautomatizovali si správné artikulační pohyby, které jim usnadní komunikaci v nizozemštině; současně si musejí nutně osvojit také správný přízvuk a intonaci. První fází k jeho uskutečnění je komparace výslovnosti, již je věnována tato kniha.

1 ÚVOD

Předkládaná kniha vznikla doplněním a upravením stejnojmenné disertační práce. Především byla vytvořena nová kapitola Analýza realizace nizozemských vokálů a diftongů českými mluvčími. Stylizačně byly upraveny kapitoly 6, 7, 8, 9, věnované problematice artikulačních bází v nizozemštině a češtině, popisu inventář vokálů a konsonantů ve zkoumaných jazycích a zákonitostem spojování hlásek v češtině a nizozemštině, které tvoří jádro této knihy. Kapitoly týkající se postavení nederlandistiky v České republice byly vypuštěny, protože jsou součástí publikace *Mosty blízké i vzdálené, Století Ústavu germanistiky, nordistiky a nederlandistiky* (Masarykova univerzita, 2019), vydané kolektivem autorů v edici MUNI 100. Upraveny a doplněny jsou zde rovněž kapitoly týkající se zařazení nizozemštiny mezi germánské jazyky a kapitola věnovaná současné situaci nizozemštiny a výběru jazykové normy (kapitoly 2, 3, 4).

Nizozemský jazyk patří mezi světové jazyky a ve středoevropském kontextu je mu v akademickém prostředí věnováno mnoho pozornosti. Její obecná znalost však není vysoká, což ukazuje i sám fakt nejednotnosti pojmenování tohoto jazyka v různých zdrojích a to i současných.

Jazyk, jemuž věnujeme pozornost, je nizozemština, často užívané názvy holandština nebo vlámsština mají jen dílčí význam.

Často se mluví o holandštině, vlámsčině a nizozemštině. Správným názvem pro jazyk, který je úředním jazykem v Nizozemsku, jedním ze tří úředních jazyků Belgie, a úředním jazykem v Surinamu, je nizozemština.

Výraz holandština se terminologicky vztahuje jen na nizozemštinu, kterou se hovoří v Nizozemsku. Holandština zahrnuje vlastně pouze dvě skupiny dialektů, jež se užívají v provinciích Severní a Jižní Holandsko. Někdy se také hovoří o severní nizozemštině, která se užívá v Nizozemsku a o jižní nizozemštině, užívané v Belgii, surinamské se v této knize nevěnujeme.

Ve 3. kapitole této knihy se budeme této problematice věnovat podrobněji, zde jen stručně terminologické vysvětlení na úvod.

1.1 Cíl knihy

Cílem této knihy je podat konfrontační popis kultivované výslovnosti nizozemštiny a češtiny na základě srovnání artikulačních bází nizozemštiny a češtiny, inventářů hlásek obou zkoumaných jazyků a zákonitostí jejich spojování. To může být podkladem pro vědomé osvojování nizozemské výslovnosti studenty.

V této knize hledám odpověď na následující výzkumné otázky:

1. Jak má vypadat kultivovaná výslovnost vysokoškolsky vzdělaného českého mluvčího nizozemštiny?
2. Kterou výslovnostní normu nizozemštiny je třeba zvolit pro české studenty?
3. Jaké jsou shody a odlišnosti mezi artikulační bází češtiny a severní a jižní nizozemštiny? Která varieta je na základě srovnání artikulační báze obou jazyků nejbližší českému mluvčímu?
4. Jak vypadají hláskové inventáře nizozemštiny a češtiny, jaké jsou mezi nimi shody a rozdíly? Jaké jsou zákonitosti spojování hlásek v nizozemštině a v češtině, jaké jsou mezi nimi shody a rozdíly?

Porovnáním hláskových inventářů češtiny a nizozemštiny stanovíme hlásky, které se vyslovují odlišně, a hlásky, které v češtině chybí. Předpokládáme, že hlavní rozdíly budou u vokálů a diftongů. Dále empiricky ověříme, zda vokály a diftongy, které se v češtině odlišují či chybí, jsou opravdu pro české mluvčí artikulačně obtížné.

Konečným cílem naší knihy je vytvořit teoretický základ pro cvičebnici výslovnosti kultivované nizozemštiny pro české studenty. Ta je zamýšlena pro české mluvčí od úrovně začátečníků až po pokročilé. V této knize soustředí pozornost na jednotlivé hlásky a jejich základní seskupení. Tomu odpovídá i sled výkladů.

1.2 Struktura knihy

Knihy je rozdělena do jedenácti kapitol. V první kapitole definuji cíl této knihy a zamýšlím se nad postavením nizozemštiny jako vysokoškolského studijního oboru a na základě dotazníku, který jsem předložila studentům všech vysokých škol v České republice, kde je nizozemštinu možné studovat, shrnuji jejich motivaci a cíle studia nizozemštiny a jejich postoj ke zvukové stránce jazyka a pochopení její důležitosti.

Ve druhé kapitole shrnuji perspektivy studia nizozemštiny a stručně vysvětluji, jaká je nederlandistika jako obor. Není bez zajímavosti, že nederlandistika, která se řadí mezi „malé“ obory bude v našich zemích brzy slavít sto let své existence.

Ve třetí kapitole představuji nizozemštinu jako germánský jazyk a vymezuji ji vůči příbuzným jazykům. Nizozemština zde bude srovnána s fríštinou, afrikánštinou, němčinou a angličtinou. Zabývám se rovněž blíže nejednotností názvosloví pro nizozemštinu/holandštinu a vysvětluji další termíny s ní související.

Ve čtvrté kapitole se věnuji standardu současného nizozemského jazyka a problematice existence dvou jeho jazykových variet – severní a jižní nizozemštiny, jejich vzniku, historii, standardizaci a uplatnění. V této kapitole také

vybírám jazykový standard, který považuji za primární, a argumentuji proč. Rovněž zde definuji výslovnostní standard nizozemštiny a to, jaké nároky by z hlediska úrovně výslovnosti měly být kladeny cizince, který se chce stát kultivovaným mluvčím tohoto jazyka a jaké nároky by na výslovnost kultivovaného mluvčího nizozemštiny měly v tom případě být kladeny.

V páté kapitole se zabývám podílem zvukové stránky ve výuce nizozemštiny, a tím, jaký prostor by výuka výslovnosti měla optimálně mít, zvláště u jazyka, se kterým se studenti mnohdy poprvé setkají až na univerzitě a až v dospělosti. Rozebírám zde také dostupné české a nizozemské cvičebnice výslovnosti, resp. pasáže věnované výslovnosti v komplexnějších učebnicích a ukazuji jejich klady a zápory. V závěru kapitoly formuluji zásady fonetické transkripce užití pro tuto knihu.

V šesté kapitole srovnávám artikulační bázi severní nizozemštiny, jižní nizozemštiny a češtiny u vokalismu a konsonantismu a dále artikulační práci jednotlivých složek artikulační báze. Na základě porovnání artikulačníchází zmiňovaných jazyků ukazují, která jazyková varieta je českému mluvčímu bližší a proč a hodnotím, zda je opravdu její osvojení si pro komunikaci výhodné či nikoliv. Formuluji také, jaké artikulační činnosti je třeba při nácviu výslovnosti u českých mluvčích nizozemštiny třeba věnovat pozornost.

V sedmé a osmé kapitole se zaměřuji na srovnání inventáře vokálů a konsonantů v nizozemštině, tedy cílovém jazyce, a češtině, jež je mateřským jazykem studentů. Cílem je ukázat hlavní rozdíly obou jazyků. V tom navazuji na svoji diplomní práci *Fonetische problemen van de Tsjechische studenten van het Nederlands* 'Fonetické problémy českých studentů nizozemštiny' (2005). Pohled však rozšiřuji jak v teoretické rovině, tak s využitím pedagogické zkušenosti, kterou jsem výukou výslovnosti u českých studentů oborů *Nizozemský jazyk a literatura* a *Nizozemský jazyk, literatura a kultura ve středoevropském kontextu* na Masarykově univerzitě v Brně získala.

Devátá kapitola je věnována vybraným zákonitostem spojování hlásek v češtině a v nizozemštině. Zaměřuji se na typy asimilace znělosti a asimilace místa v obou zkoumaných jazycích. Vybírám ty zákonitosti spojování hlásek, které jsou nejdůležitější při osvojování výslovnosti a z hlediska srovnání s češtinou rozdílné a problematické.

V desáté kapitole analyzuji realizaci vokálů a diftongů českými mluvčími nizozemštiny. Vybírám pouze několik skupin vokálů a diftongů, těch, které jsem na základě sedmé kapitoly určila jako problematické a zkoumám, zda a do jaké míry jsou čeští mluvčí nizozemštiny tyto hlásky schopni během studia nizozemštiny zvládnout.

Poslední, jedenáctou částí této knihy je závěr, v němž shrnuji poznatky z předchozích kapitol a formuluji cíle pro další výzkum. Shrnuji také problematiku výběru standardu a důležitost cíleného nácviu výslovnosti.

1.3 Nizozemština jako vysokoškolský obor studia

Nizozemštinu jako obor je možné v současné době studovat na třech českých univerzitách – na Ústavu germánských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, na Katedře nederlandistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a na Ústavu germanistiky, nordistiky a nederlandistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Na Slovensku je možné nederlandistiku studovat na Komenského univerzitě v Bratislavě. Nizozemština má v České republice již stoletou tradici, avšak jako „malý“ obor se do většího akademického povědomí dostává až v posledních desetiletích.

Zamysleme se v následující podkapitole, jaká je motivace a jaké jsou cíle českých studentů nizozemštiny a jejich postoj k výuce výslovnosti.

1.4 Cíle a motivace vysokoškolských studentů nizozemštiny

Studentům druhých a čtvrtých ročníků na výše uvedených univerzitách byl předložen dotazník¹, ve kterém se zajímám o jejich motivaci ke studiu a cíl, jakého s nizozemštinou po studiu chtějí dosáhnout a zda chtějí nizozemštinu studovat na úrovni bakalářské, magisterské či doktorské. Kladu také dotaz, v jakém oboru by rádi po studiu pracovali, a dávám také výběr několika z povolání s dotazem, která je oslovují nejvíce. Táhá se také, jak je podle nich obor nizozemština uplatnitelný.

S ohledem na výslovnost se ptám, jakou varietu nizozemštiny preferují, jaké úrovně by rádi dosáhli a co považují z hlediska výslovnosti u nizozemštiny za důležité.

Na dotazník odpovědělo 35 respondentů² a vyplývá z něj následující:

1. Velká většina respondentů by ráda užívala nizozemštinu v zaměstnání, často v denním kontaktu s rodilými mluvčími. Respondenti udávají, že je oslovuje možnost práce v nadnárodní společnosti (62,86 %), 51,43 % respondentů v budoucím zaměstnání preferuje ústní komunikaci před písemnou. 51,43 % respondentů by se rádo uplatnilo jako překladatel komerčních textů, 37,14 % jako tlumočníci a 31,43 % jako literární překladatelé. Vyhledávaným zaměstnáním je také práce v cestovním ruchu, práce učitele či v akademickém prostředí přitahuje pouze 11,43 % respondentů. Nizozemštinu jako obor studenti považují vesměs jako spíše dobře uplatnitelný (54,29 %).

¹ Dotazník je součástí knihy jako příloha 1.

² Vzhledem k celkovým počtům studentů na českých nederlandistikách a systému brněnské a pražské nederlandistiky, kdy se obor otevírá ob rok, je tento počet studentů průkazný.

2. 57,14 % respondentů by rádo vystudovalo nizozemštinu na magisterské úrovni, 22,86 % na doktorské a 20 % na bakalářské.
3. Z hlediska důležitosti respondenti považují za nejdůležitější osvojit si bohatou slovní zásobu, gramatiku jazyka a poté následuje výslovnost před dovedností psaní.
4. Osvojení si kultivované výslovnosti pro budoucí povolání studenti považují na škále *velmi důležité – důležité – spíše nedůležité, nedůležité* za důležité (48,57 %) až velmi důležité (42,86 %) a rádi by docílili výslovnosti, která je rodilému mluvčímu výborně srozumitelná (65,71 %), než aby se pokoušeli dosáhnout úrovně rodilého mluvčího.
5. Za nejdůležitější studenti považují to, aby se kromě segmentální stránky jazyka naučili správný přízvuk a intonaci (97,14 %) a relativně důležité je pro studenty i srovnání s mateřštinou (17,14 %).
6. Varieta nizozemštiny, kterou studenti preferují mezi možnostmi severní, jižní a surinamskou nizozemštinou, je severní nizozemština (60 %), tedy varietu, jež je užívána v Nizozemsku; 40 % by upřednostnilo jižní nizozemštinu³, surinamskou dle předpokladu 0 %.

Z výzkumu preferencí budoucích absolventů oboru nizozemština vyplývá, že primární pro jejich budoucí uplatnění je především ústní komunikace v nizozemštině, a to komunikace na mezinárodní úrovni a komunikace s rodilými mluvčími.

Také jejich odpovědi tedy potvrzují argument, že zvukové stránce jazyka je během studia nizozemštiny třeba věnovat velkou pozornost.

Jak již bylo řečeno dříve, studenti většinou nastupují do prvního ročníku s nulovou znalostí cílového jazyka a jazyk si osvojují během pěti let studia na univerzitě, kdy kromě filologických disciplín, reálií a historie musí zvládnout jazyk sám na úrovni C1 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Z hlediska předpokladů, jaké cíle a zájmy studenti nizozemštiny mohou mít, dotazník splnil očekávání a ověřil, že je opravdu nutné vzhledem k nárůstu a preferenci ústní komunikace pozornost zásadně zaměřit na systematickou výuku výslovnosti. Je ovšem nutné, aby se výuka opírala o teoretická východiska, a proto považují za žádoucí, aby probíhala na základě srovnání s mateřským jazykem.

³ Zde vzhledem k přítomnosti belgické lektorky předpokládám velké procento preferencí jižní nizozemštiny z FF MU, na ostatních pracovištích jsou přítomni vesměs lektori z vlastního Nizozemska.

2 PERSPEKTIVY A PODPORA NEDERLANDISTIKY

2.1 Perspektivy studia nizozemštiny

Jak vyplývá z dotazníku předloženého studentům (viz 1.4) a z postavení oboru nizozemština v rámci českého vysokého školství, je nizozemština perspektivním oborem studia. Studenti mají během studia možnost účastnit se letních škol nizozemštiny, kde si zlepší znalost praktického jazyka a seznámí se se studenty z ostatních evropských nederlandistik. Tyto letní školy se konají v Gentu, tedy v nizozemské jazykové oblasti, ale každoročně také na jedné ze středoevropských univerzit, kde ovšem vyučují nizozemští a vlámsští lektori. Studenti mají také možnost účastnit se pravidelně odborných kurzů typu překladatelských dílen či tlumočnických kurzů v rámci českých a slovenských nederlandistik, které takové kurzy pravidelně organizují pro všechna pracoviště a studenti tedy během studia získají vhled do řemesla literárního překladu či tlumočení.

Pro doktorské studenty a odborné pracovníky, kteří se chtějí habilitovat, se pořádají speciální kongresy, tzv. DoHa-colloquia – kongresy pro doktorandy a „habilitandy“, která jsou setkáním středoevropských výzkumníků. Setkání bývají i v menším měřítku v podobě konferencí např. pro české a slovenské doktorandy, kde si mohou pod vedením odborníků doktorandi vyměnit zkušenosti a konzultovat svoji disertační práci.

V neposlední řadě je tu možnost vycestovat s programem Erasmus+, či jiným z mnoha evropských mobilních programů do Nizozemska a Belgie, a mají také možnost vycestovat s tímto programem na praktickou stáž.

Nederlandistika tedy studentům skýtá kromě dobré jazykové přípravy a vhledu do základů filologie, i nadstavbu v podobě praktických předmětů a dobrých možností vycestovat do nizozemsky mluvících zemí.

Vznikají také obory typu *Nizozemský jazyk, literatura a kultura ve středoevropském kontextu*, který nabízí olomoucká a brněnská nederlandistika ve spolupráci se zahraničními partnery. V současné době je v plánu tento bakalářský obor rozšířit i o magisterský se zapojením partnera z Nizozemska či Belgie.

Obor je také dobře uplatnitelný, ať už na poli literárního či komerčního překladu či v nadnárodních společnostech, které sídlí především v Praze a v Brně, kde absolventi najdou uplatnění.

Opět je však třeba zdůraznit, že mluvená komunikace je nejdůležitější vizitkou studentů i budoucích absolventů a je třeba přihlídnout i ke kvalitnímu zvládnutí zvukové stránky jazyka.

Velkou pomocí a podporou rozvoje oboru je práce Nizozemské jazykové unie (NTU).

2.2 Nederlandistika a Nizozemská jazyková unie

Nizozemsko a Belgie jsou jako bývalé koloniální mocnosti zvyklé svůj jazyk šířit po světě a také šíření jazyka podporovat. Z hlediska univerzitního nederlandistického výzkumu se zhruba do roku 2008 mluvilo o tzv. *intramurale* a *extramurale neerlandistiek*, tedy o 'nederlandstice v Nizozemsku a Belgii' a o 'nederlandstice mimo nizozemskou jazykovou oblast'. Od roku 2008, kdy byl po padesátileté existenci přejmenován časopis *Neerlandica extra muros* na *Internationale Neerlandistiek*, tedy 'Mezinárodní nederlandistiku', můžeme mluvit o propojení nederlandistického výzkumu a větší spolupráci mezi nederlandistikami v nizozemské jazykové oblasti a ve světě ať už v oblasti společných projektů či tvorby společného studia několika pracovišť, jako např. DCC – *Dutch Language, Literature and Culture in a Central European Context*, což je společný bakalářský obor, na kterém se podílí univerzity ve Vídni, Bratislavě, Vratislavi, Budapešti, Debrecínu, Olomouci a Brně.

Velkou podporu pro šíření nizozemštiny poskytuje Nizozemská jazyková unie.

Nizozemská jazyková unie

„De Nederlandse Taalunie biedt steun aan iedereen die Nederlands gebruikt of leert. Omdat taal kansen schept. Hiervoor ontwikkelt de Taalunie beleid, producten en diensten. Zo blijft het Nederlands een aantrekkelijke en levendige taal, zowel binnen als buiten het taalgebied.“
(De Nederlandse Taalunie, online)

„Nizozemská jazyková unie nabízí podporu každému, kdo nizozemštinu užívá anebo se jí učí, protože jazyk poskytuje možnosti. NTU pro tyto účely vyvíjí politiku, produkty a služby. Tímto způsobem zůstává nizozemština přitažlivým a živým jazykem, ať už v nizozemské jazykové oblasti či mimo ni.“ (překlad, M.K.)

Nizozemská jazyková unie je mezivládní organizací, fungující od roku 1980, ve které spolupracují nizozemská, belgická a nyní i surinamská vláda na společné politice podpory a šíření nizozemského jazyka, jak napovídá motto, které nalezneme na oficiální stránce této organizace, týkající se jejího tzv. *Meerjaren-beleidsplan*, čili 'Víceletého plánu politiky'. NTU na své politice spolupracuje také s Arubou, Curaçaem, ostrovem Sint-Maarten a s Jižní Afrikou. NTU pod-

poruje vznik a vývoj učebních pomůcek a technologií pro šíření nizozemštiny, jednotného pravopisu, podporuje rovněž výuku nizozemštiny a výuku v nizozemštině, šíření literatury v nizozemštině a překladů z nizozemštiny, digitalizaci nizozemského literárního odkazu a v neposlední řadě „pozici nizozemštiny v Evropě a ve světě.“ (De Nederlandse Taalunie, online)

Pro studenty nizozemštiny toto mimo jiné znamená, že se mohou alespoň jednou za studium zúčastnit letního kurzu nizozemštiny v Gentu či v jednom ze středoevropských měst, kde je každoročně pořádána *Letní škola nizozemštiny*, ve spolupráci se středoevropským sdružením nederlandistů *Comenius*⁴, kam ovšem přijíždí lektori z nizozemské jazykové oblasti. NTU také přispívá na pobyt hostujících pedagogů z Nizozemska a Belgie ve střední Evropě a umožňuje pracovištím rovněž nákup důležitých publikací z oboru pro jejich knihovny. Doktorským studentům NTU umožňuje stipendijní pobyty na univerzitách v Nizozemí a podporuje vznik jejich kvalifikačních prací.

Pedagogové se mohou rovněž každoročně účastnit speciálních kurzů pro vysokoškolské pedagogy, zaměřených na výuku praktického jazyka, práci s autentickým materiálem, nejnovější poznatky z didaktiky, na práci s moderní literaturou ve výuce jazyka a způsob, jak vytvářet efektivní testy.

Pedagogové se rovněž mohou obracet s dotazy na *Taaluniecentrum Nederlands als Vreemde Taal (NVT)* čili 'Jazykové centrum pro výuku nizozemštiny jako cizího jazyka', kde se mohou seznámit s učebními metodami pro výuku nizozemštiny a rovněž mohou klást dotazy na téma výukových metod a materiálů. (Taalunie, online)

Existence, jazyková politika, a podpora šíření nizozemštiny a nederlandistického výzkumu Nizozemskou jazykovou unií, je také podstatnou podporou pro existenci a rozvoj oboru a studentům nabízí velké možnosti pro rozvoj komunikačních dovedností v nizozemštině.

⁴ V roce 2008 a 2016 byla např. pořádána v Brně na FF MU, v roce 2017 na FF UP v Olomouci.